

Posudek oponenta diplomové práce

Bc. Jan Sadílek, Knihovny, informační centra a jejich služby v kontextu etických problémů 21. století, diplomová práce předložená k obhajobě na Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK, Praha 2017.

Předkládaná diplomová práce se zabývá problematikou informační etiky v prostředí knihoven. Většina práce je věnována informační etice a také etickým kodexům v paměťových institucích ve světě i v České republice. Zařazeny jsou i dvě „případové studie“, které sumarizují nedávný případ vykazování falešných výpůjček na Floridě, resp. se věnují závěrům analýzy etických kodexů vzniklé v prostředí mezinárodní knihovnické organizace IFLA. Pátý oddíl práce představuje autorův vlastní výzkum postavený na dotazníkovém šetření v knihovnách v České republice. Práce je doplněna seznamem použitých zdrojů, tabulek, grafů a zkratk. V přílohách práce jsou přetištěny zejména analyzované etické kodexy, jejich překlady a také některé materiály k podniknutému výzkumu.

U úvodních částí věnovaných pojetí informační etiky je možné autorovi vytknout, že definici etiky podává na základě jazykového slovníku pro americkou angličtinu (s. 3). Užívá sice v tomto kontextu také obchodní slovník a slovník pro britskou angličtinu (s. 4), ale vhodnější by bylo užít nějakou práci o etice, přinejhorším alespoň filosofický slovník (podle takové internetové encyklopedie cituje autor rozdělení etiky na s. 4). Pohled do poznámek pod čarou, kde je přetištěno originální znění slovníkového hesla (pozn. 2 na s. 4; znění je omylem spojeno s příklady užití a poznámkami), navíc autora usvědčuje ze špatného překladu („construction“, pokud je užito v kontextu stavby věty, nikdy v češtině nemůže znamenat „stavebnictví“). Také počítačovou vědu definuje autor na základě jazykového a obchodního slovníku (s. 10). V tomto smyslu je příhodnější, že informační etiku o něco dále (s. 13) vymezuje na základě odborné literatury, byť některé citované stati o informační etice jsou opravdu staré a nemohou už proto reagovat na moderní etické problémy spojené například s užíváním sociálních sítí. Na s. 3 autor uvádí, že autorský zákon je „propojen s etikou“, ale toto své tvrzení dále nevysvětluje, stejně jako neuvádí, v jaké podobě se setkáváme s etikou „u televize“ (s. 2).

Pokud jde o svobodný přístup k informacím jako etický problém, je autor ve svém pojetí poněkud nekonzistentní. Zatímco na s. 5 charakterizuje mobilní telefon s připojením k internetu, tedy zařízení dostupné širokým vrstvám, slovy „přenosná kancelář“, jež umožňuje sdílení informací a přístup k sociálním sítím, na s. 7 vnímá dost negativně fakt, že každý si nemůže pořídit počítač domů. Otázkou potom je, zda každý musí mít doma počítač, když mobilní telefon stejně tak zajistí přístup k informacím. Možná je tento rozpor dán tím, že autor pracoval se zdroji z různých dob, i tak ale měl přihlídnout k rozšíření tzv. chytrých mobilů a mobilního připojení v poslední době. Také měl uvést, jak by měly knihovny (resp. státní politika v dané oblasti) na tento trend zareagovat.

Za určitý prohřešek proti správnému úzu při zacházení s citacemi by se dalo považovat na s. 15 neoddělení obsahu citovaného dokumentu a diplomantova komentáře (citace z dokumentu měly být uvedeny v uvozovkách), znění nad čarou je proto nutné srovnat s anglickým zněním dokumentu v poznámkách pod čarou.

Pokud jde o pojetí autorského práva, v práci najdeme různé spíše drobnější věcné nepřesnosti. Např. na s. 39 autor vyjadřuje své mínění, že pokud je kniha v systému Kramerius, je možné ji kvůli omezení danému autorským zákonem zpřístupnit (bez autorova svolení) až 80 let po autorově smrti.

Za zmínku stojí autorův bystrý postřeh, že ačkoliv jsou české a německé etické kodexy jinak velmi podobné, v těch německých je zakotvena podpora vědy a výzkumu v knihovnách, která v Česku chybí (s. 62).

Stejně tak za přínosnou považují „praktickou část“ práce (s. 75–89). V cílech dotazníkového šetření je jako druhá otázka: „Věnují se knihovny etice?“ Není příliš jasné, co je tím míněno, zvláště když první bod se ptá na existenci kodexu. Na s. 76 ale konkrétní otázky tuto obecnější částečně vysvětlují. Dotazováno bylo mimo jiné 14 krajských, 79 městských (v sídlech bývalých okresů), 29 univerzitních knihoven, celkový počet odeslaných dotazníků byl 130. Autor získal 72 anonymních odpovědí, vyplnění jednoho dotazníku trvalo průměrně asi 7 minut. Otázky byly zaměřeny na povědomí o existenci etického kodexu (vzhledem k anonymnímu způsobu dotazování nebylo možné ověřit věcnou správnost odpovědí), na to, zda podle názoru respondentů potřebuje aktualizovat, zda se v knihovnách konají vzdělávací akce a dále zejména na otázky spojené s citační etikou. Důležitá je otázka na případ, kdy byla v knihovně porušena etika. V některých odpovědích na tuto i jiné otázky byly uváděny konkrétní příklady. Autorovo vyhodnocení dotazníkové akce (s. 90) je zcela v pořádku. Došel k závěru, že knihovníci nemají dostatečné povědomí o etickém kodexu SKIP, který po této stránce zastřešuje knihovny, které vlastní etický kodex nemají (a nemá jej ani jejich zřizovatel). Knihovníci nebyli k dané problematice zpravidla proškoleni, ale řeší situace spojené s etikou. Je možné si ovšem se ptát, zda knihovníci (další) školení v této problematice skutečně potřebují; tuto otázku si však autor nepokládá.

Pokud jde o stylistickou stránku práce, autorovo vyjadřování je často vágní či nepřesné (jeden příklad za všechny, s. 76: „autor využil skupiny založené v prohlížeči Google“) a někdy je v něm patrné nepřesné užívání odborných termínů či zbytečné novotvary (např. s. 84: „prohibitika“). Velmi často chybí interpunkce (čárky) ve větách (např. hned na s. 1 několik takových případů), v práci jsou překlepy (např. na s. 6 dvakrát „digital divine“ m. „digital divide“), chyby ve shodě přísudku s podmětem a další pravopisné chyby (za všechny s. 41: „o typickém knihovníkovy“). Pod čarou je často zbytečně přetiskováno originální znění anglických textů, které jsou nad čarou překládány či parafrázovány (výše bylo poukázáno na to, že v některých případech navíc nepřesně), přitom mnoho dokumentů je přetištěno také v příloze.

Závěrem je možné konstatovat, že práce není napsaná vytríbeným stylem, autor často přechází od jednoho problému informační etiky k dalšímu přes víceméně volné asociace. S tím souvisí také poněkud vágní styl a nezkontrolovaný pravopis. Negativně hodnotím také

to, že druhý exkurs od s. 69 je vlastně převyprávěním jedné cizí studie. Naopak oceňuji autorovo nasazení, zřetelný zájem o problematiku a podložené a transparentní zjištění názorů knihovníků v dané oblasti.

Vzhledem k výše uvedenému bakalářskou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit ji známkou **dobře**.

V Praze dne 22. května 2017

Mgr. Jindřich Marek, Ph.D.

Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK

Aspekt práce	Vysvětlení	Bodové hodnocení
metodologie a věcné zpracování tématu	<i>Práce je při popisu různých praktických problémů informační etiky metodicky neukotvená, vyhodnocení odpovědi knihovníků je cenné, ale v celém textu práce je mnoho vágních a nepřesných formulací (viz výše v textu).</i>	20 bodů
přínos	<i>Práce je ve své analytické části přínosná, i když náhledy na informační etiku v úvodní části bylo možné zkompilevat z recentní odborné literatury (viz výše v textu).</i>	16 bodů
citování, korektnost citování, využití inf. zdrojů	<i>Citování je na obecné rovině zpravidla v pořádku, i když mohla být využita i další literatura; není vhodné citování celých anglických textů pod čarou a jejich ne vždy přesný překlad či parafráze nad čarou (viz výše v textu).</i>	12 bodů
slohové zpracování	<i>Sloh je často příliš vágní a užívané termíny nepřesné (viz výše v textu).</i>	7 bodů
gramatika textu	<i>V textu je množství gramatických chyb (viz výše v textu).</i>	1 bodů
CELKEM		56 bodů

max. 40, 20, 20, 15, 5

Bodový zisk za práci	Hodnocení
0-50 bodů	Neprospěl, nedoporučeno k obhajobě
51-60 bodů	Dobře (3)
61-80 bodů	Velmi dobře (2)
81-100 bodů	Výborně (1)

